

Bilaga

Försäkringsersättningar och vissa bidrag inom Socialdepartementets område – översikt av utgifter och finansiering

Försäkringsersättningar och vissa bidrag inom Socialdepartementets område – översikt av utgifter och finansiering

I detta avsnitt redovisas utgifter och finansiering för de försäkringsersättningar och vissa bidrag som hör till Socialdepartementets ansvarsområde. I vissa fall redovisas också ersättningar som hör till andra departement men administreras av Riksförsäkringsverket och de Allmänna försäkringskassorna (tab. 1).

De allmänna försäkringarnas och vissa bidragssystemens andel av BNP utgjorde 17,6 % år 1980. År 1998 beräknas andelen uppgå till 16,2 % vilket i betydligt lägre än tidigare år. Detta beror på besparingar inom socialförsäkringsområdet i kombination med en ökning av BNP.

**TABELL 1 SOCIALFÖRSÄKRINGSUTGIFTERNA
SOM ANDEL RELATERAT TILL BNP (%)**

	1980	1985	1990	1994	1998 (PROG)
Totalt	17,6	18,0	19,3	20,4	16,2
därav:					
Trygghet för familjer och barn	1,9	2,0	2,6	3,4	2,2
Trygghet vid sjukdom och handikapp	6,6	6,7	7,4	5,6	4,2
Trygghet vid ålderdom	8,0	8,4	8,5	9,9	8,8
Annan utbetalning	0,6	0,5	0,4	1,1	0,7
Administration	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3

Ekonomisk trygghet för familjer med barn

- barnbidrag
- föräldraförsäkring, inkl. havandeskapspenning
- bostadsbidrag till barnfamiljer m.m.
- bidragsförskott/underhållsstöd
- vårdbidrag för handikappade barn
- barnpensioner

- bidrag i samband med adoptioner

Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

- sjukpenning
- rehabilitering, inkl. rehabiliteringspenning, rehabiliteringsbidrag och arbetshjälpmedel
- arbetsskadeersättning inkl. sjukpenning, sjukvårdsersättning och livräntor
- förtidspension/sjukbidrag inkl. folkpension, pensionstillskott och ATP
- bostadstillägg till förtidspension/sjukbidrag
- handikappersättning
- närståendepenning
- bilstöd till handikappade
- assistansersättning
- sjukvårdsförmåner inkl. viss ersättning till sjukvårdshuvudmännen, samt ersättning för tandvårds- och läkemedelskostnader

Ekonomisk trygghet vid ålderdom m.m.

- ålderspension inkl. folkpension, pensionstillskott och ATP
- särskilt pensionstillägg
- bostadstillägg till pensionär
- hustrutillägg
- delpension
- efterlevandepensioner inkl. änkepension, omställningspension och särskild efterlevandepension
- sjömanspensioner

Annan utbetalning

- småföretagarförsäkringar
- smittbärrersättning
- utbildningsbidrag
- kontant arbetsmarknadsstöd
- starta eget-bidrag
- ersättning till värnpliktiga

Administration

- Riksförsäkringsverket
- Allmänna försäkringskassor

Finansiering av ersättningar som utges enligt AFL

Den allmänna försäkringens utgifter som regleras i lagen (1962:381) om allmän försäkring finansieras med intäkter från sociala avgifter, allmänna skattemedel samt via avkastning på fonderade medel. Sociala avgifter tas ut i tre olika former: arbetsgivaravgifter, egenavgifter från egenföretagare m.fl. samt allmänna egenavgifter. I vissa fall utgår särskild löneskatt i stället för sociala avgifter.

Arbetsgivare är enligt lagen (1981:691) om socialavgifter (SAL) skyldiga att betala arbetsgivaravgifter baserade på summan av vad arbetsgivaren under året betalat som kontant lön eller annan ersättning för utfört arbete. Någon uppdelning på de enskilda individer som uppburet lön eller annan ersättningen sker inte utan arbetsgivaravgifter beräknas på summan av utbetalda belopp från arbetsgivaren.

Vid fastställande av underlaget för arbetsgivaravgifter bortses från bl.a. ersättning som under året understiger 1 000 kronor, till en och samme arbetstagarare liksom i viss utsträckning ersättning som motsvarar kostnader i arbetet som arbetstagararen skall täcka med uppuren ersättning.

Ersättningar till arbetstagarare som vid årets ingång fyllt 65 år skall inte räknas in i avgiftsunderlaget för socialavgifter.

Det finns bl.a. vidare särskilda bestämmelser för arbetsgivare som sysselsätter sjömän och särskilda bestämmelser angående nedsättning av socialavgifter som regionalpolitiskt stöd.

Egenavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter betalas av den enskilde inkomsttagare som har inkomst av annat förvärvsarbete. Egenavgifter betalas inte för inkomster som uppbärs året efter det den försäkrade fyllt 65 år.

Arbetsgivare är skyldiga att betala särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster för arbetstagarare som vid årets ingång är 65 år eller äldre. Särskild löneskatt tas vidare ut på inkomster av passiv näringsverksamhet och för inkomster av aktiv näringsverksamhet för den som före årets ingång fyllt 65 år. Den

särskilda löneskatten träder således i stället för arbetsgivar- och egenavgifter för inkomsttagare som fyllt 65 år.

Särskild löneskatt på pensionskostnader lag (1991:687) betalas på kostnader för pensionsutfästelser.

Allmänna egenavgifter betalas av den enskilde. Underlaget utgörs av samtliga inkomster från anställning eller annat förvärvsarbete enligt 11 kap 2 och 3 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring till den del de inte överstiger sju och en halv gånger det för året gällande förhöjda basbeloppet. Allmän egenavgift utgår inte om den samlade inkomsten understiger 24 % av basbeloppet eller om den enskilde vid årets ingång fyllt 65 år.

Allmänna egenavgifter utgår även på sådana ersättningar som i pensionshänseende likställs med inkomst av anställning t.ex sjukpenning, föräldrapenning, dagpenning vid arbetslöshet, utbildningsbidrag m.m.

Regeringen lämnar i avsnitt 8.3 i denna proposition förslag till ändrade nivåer på de olika avgifterna fr.o.m. den 1 januari 1998. Utgångspunkten är att uppnå balans mellan inkomster och utgifter i sjukförsäkringssystemet samtidigt som den allmänna egenavgiften till sjukförsäkringen omvandlas till en egenavgift till tilläggs pensioneringen.

TABELL 2 AVGIFTER ÅR 1998¹

ALLMÄNNA EGENAVGIFTER	AVGIFTER I %		INKOMSTER ÅR 1998 (PROG)
Allmänna pensionsavgift	6,95		52 003
Allmän sjukförsäkringsavgift	0		3 213 ²
SOCIALAVGIFTER	ARBETS- GIVAR- AVGIFTER	EGEN- AVGIFTER	INKOMSTER ÅR 1998 (PROG)
Sjukförsäkringsavgift	7,90 ³	8,66	58 426
Folkpensionsavgift	6,83	6,83	52 303
Tilläggs pensionsavgift	6,40	6,40	54 539
Delpensionsavgift	0,20	0,20	1 555
Arbetsmarknadsavgift	5,42	3,30	38 693
Arbetsmarknadsavgift	5,42	3,30	38 693
Arbetarskyddsavgift	0,17	0	1 292
Lönegrantavgift	0,25	0	1 900
Allmän löneavgift	4,48	4,48	33 075
Summa	33,03	31,25	252 516
Särskild löneskatt	24,26	24,26	11 343

1. Enligt förslag

2. Avgifter som inflyter i januari 1998, men baseras på 1997 års inkomster

3. Avgiften höjs till 7,93 % från 1999

TABELL 3 KOSTNADER OCH FINANSIERING AV SOCIALFÖRSÄKRINGSFÖRMÅNER M.M. ÅREN 1997 OCH 1998 (MKR)

	PROGNOS 1997 VARAV				FÖRSLAG 1998 VARAV			
	TOTALT	STATSBIDRAG	AVGIFTER	ÖVRIGT	TOTALT	STATSBIDRAG	AVGIFTER	ÖVRIGT
Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp								
Ersättning till sjukvårdshuvudmännen m.m.	- 292	0	- 292	0	150	0	150	0
Läkemedel ¹⁰	13 500	0	13 500	0	13 491	0	13 491	0
Tandvård	1 823	0	1 823	0	1 400	0	1 400	0
Bilstöd till handikappade	214	214	0	0	204	204	0	0
Statligt assistansersättning	4 476	4 476	0	0	4 053	4 053	0	0
Sjukpenning	13 150	0	13 150	0	15 557	0	15 557	0
Rehabilitering	2 287	0	2 287	0	2 279	0	2 279	0
Förtidspensioner ¹¹	36 929	4 749	8 776 ¹	23 404 ⁸	37 177	0	13 375 ¹	23 802 ⁸
Bostadstillägg till förtidspensionärer	2 055	2 055	0	0	2 000	2 000	0	0
Närståendepenning	35	0	35	0	39	0	39	0
Vissa yrkesskadeersättningar	6	6	0	0	6	6	0	0
Handikappersättning	984	984	0	0	1 002	1 002	0	0
Riksförsäkringsverket	928	867 ³	56	5 ⁴	775	665	106	4 ⁴
Allmänna försäkringskassor	5 340	4 700	640	0	4 777	4 270	507	0
Arbetskadeförsäkringen ⁷	6 302	60 ⁵	6 102	140 ⁶	6 251	60 ⁵	6 051	140 ⁶
Ekonomisk trygghet vid ålderdom								
Ålderspensioner	138 575	18 358	34 364 ¹	86 035 ⁸	141 650	11 332	41 215 ¹	89 103 ⁸
Efterlevandepensioner till vuxna	12 236	461	349 ¹	11 426 ⁸	12 310	147	418 ¹	11 745 ⁸
Bostadstillägg till pensionärer	7 409	7 409	0	0	7 354	7 354	0	0
Delpension	1 096		1 546	378 ⁹	599		1 626	349 ⁹
Ekonomisk trygghet för familjer och barn								
Allmänna barnbidrag	14 488	14 488	0	0	14 424	14 424	0	0
Föräldraförsäkring	13 594	0	13 594	0	14 759	0	14 759	0
Bidragsförskott/Underhållsstöd	3 000	3 000	0	0	2 276	2 276	0	0
Bidrag till kostnader för int. adoptioner	23	23	0	0	24	24	0	0
Barnpensioner ¹¹	918	112	175 ¹	631 ⁸	941	82	209 ¹	650 ⁸
Vårdbidrag för funktionshindrade barn	1 555	1 555	0	0	1 590	1 590	0	0
Bostadsbidrag	6 100	6 100	0	0	5 920	5 920	0	0

1. Från folkpensionsavgiften

2. Från sjukförsäkringsavgiften

3. Anslagssparande och överskottet ränteintäkter och avgiftsintäkter har förts till anslaget ca 174 mkr

4. Ersättning från affärsverk

5. Utbetalningar av staten för LSP

6. Utbetalningar staten för LAF och YFL

7. Inkl. administration

8. AP-fonden samt ATP-avgifter

9. Avkastning från delpensionsfonden

10. exkl. förbrukningsartiklar vid inkontinens fr.o.m. år 1998

11. Folkpension och ATP

Översikt

Tabell 3 visar socialförsäkringsförmånernas samt övriga bidragssystem finansiering för åren 1996 (prognos) och 1997 (förslag).

Sjuk- och föräldraförsäkringarna

Sjukförsäkringen finansieras genom sjukförsäkringsavgiften. Till och med utgången av år 1997 även via den allmänna sjukförsäkringsavgiften. Avgiftsinkomsterna används för att täcka försäkringens utgifter för sjukpenning, rehabilitering, ersättning till sjukvårdshuvudmannen och kostnader för tandvård, läkemedel, föräldraförsäkring, förtidspension, närstående penning samt vissa förvaltningskostnader för de allmänna försäkringskassorna.

TABELL 4 SJUK- OCH FÖRÄLDRAFÖRSÄKRINGEN M.M.

BUDGETÅR	1996 UTFALL	1997 PROGNOS	1998 FÖRSLAG
<i>Utgifter</i>			
<i>Sjukförsäkring varav</i>			
Sjukpenning	14 611	13 150	15 557
Rehabilitering	2 473	2 287	2 279
Läkemedel	13 517	13 500	12 000 ³
Tandvård	2 497	1 823	1 400
Närståendepening	33	35	39
Förtidspensionen	0 ²	0 ²	13 375
Föräldraförsäkring	14 209	13 594	14 759
Allmänna försäkringskassor	4 679	4 700	2 130 ⁴
Summa	51 691	48 797	61 539
<i>Inkomster</i>			
Sjukförsäkringsavgifter	39 137	31 633	58 426
Allmän sjukförsäkringsavgift	29 440	38 463	3 213
Summa	68 577	70 096	61 639

1. År 1996 och 1997 ger sjukhusvårdsavdraget överskott
2. Finansierades tidigare via statsbidrag och folkpensionsavgiften
3. Periodiserade utgifter för 1998
4. Den del som finansieras via avgiften

Arbetskadeförsäkringen

Arbetskadeförsäkringen finansieras via arbetskadeförsäkringsavgiften och i princip via avkastning från arbetskadefonden. Fonden uppvisar dock sedan 1987 ett underskott. Socialavgiften till arbetskadeförsäkringen höjdes den 1 juli 1992 från 0,9 % till 1,2 % och den 1 januari 1993 till 1,38 % (socialavgiften för egenföretagare föreslås sänkas från 1,40 % till 1,38 % fr.o.m. den 1 januari 1998). Dessutom tillfördes ar-

betsskadefonden 8 300 mkr från delpensionsfonden under första halvåret 1993. Vid utgången av år 1996 var det ackumulerade underskottet i fonden drygt 15,9 miljarder kronor. Sedan budgetåret 1994/95 är utgifterna lägre än inkomsterna.

I vissa fall betalas arbetsskadeersättning av affärsverk och bolagiserade f.d. affärsverk. Ersättningar som utges enligt lagen om statligt personskadeskydd m.m. betalas via två anslag inom statsbudgeten.

TABELL 5 ARBETSSKADEFÖRSÄKRINGEN

BUDGETÅR	1996 UTFALL	1997 PROGNOS	1998 PROGNOS
<i>Utgifter</i>			
<i>Arbetskadefonden varav</i>			
Sjukpenning/vård LAF ¹	196	95	60
Livräntor LAF	4 805	4 708	4 738
Ersättning enligt äldre lagstiftning	1 124	1 074	1 020
Administration	378	225	233
Summa	6 503	6 102	6 051
<i>Inkomster</i>			
Arbetskadeförsäkringsavgift	9 939	10 290	10 733
Över/underskott	+3 436	+4 188	+4 767
Fondens storlek resp år i dec.	-15 911	-11 723	-6 956
Utbetalningar staten för LAF, YFL ²	146	140	140
Utbetalningar staten för LSP m.m. ³	66	66	66

1. Lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring
2. Lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring
3. Inkl. vissa yrkesskadeersättningar

Folkpensioner

Folkpensionerna i form av ålderspension, efterlevandepension och barnpension finansieras dels via folkpensionsavgiften, dels via allmänna skattemedel. Folkpension i form av förtidspension finansieras via sjukförsäkringsavgiften. Inom folkpensioneringen finns ett antal särskilda förmåner som i sin helhet finansieras med allmänna skattemedel. Dessa är särskilt pensionstilläg, handikappersättning, vårdbidrag, hustrutilläg m.m. Därutöver finns bostadstilläg till pensionärer som betalas med allmänna skattemedel.

I tabell 6 a redovisas pensionstillskott tillsammans med respektive huvudförmån. Hustrutilläg redovisas tillsammans med ålderspension.

TABELL 6 A FOLKPENSION

BUDGETÅR	1996 UTFALL	1997 PROGNOS	1998 PROGNOS
<i>Utgifter</i>			
Ålderspension	53 090	52 850	52 547
Förtidspension	13 460	13 525	0 ¹
Eftelevandepension till vuxna	1 655	555	565
Barnpension	288	287	291
Summa	68 493	67 217	53 403
<i>Inkomster</i>			
Folkpensionsavgift	42 228	43 664	52 303
Statsbidrag	26 265	23 553	14 475
Summa	68 493	67 217	66 778
<i>Förmåner som helt skattefinansieras</i>			
Vårdbidrag	1 496	1 555	1 595
Handikappersättning	968	984	1 002
BTP och SBTP	9 761	9 464	9 354

1. Finansieras fr.o.m. 1998 via sjukförsäkringsavgiften

Allmän tilläggspension, ATP

Den allmänna tilläggspensionen (ATP) finansieras dels genom en tilläggspensionsavgift och dels via avkastning från allmänna pensionsfonden (AP-fonden). Den 1 januari 1995 infördes en allmän egenavgift för finansiering av pensionssystemet. AP-fonden uppgick till ca 572 miljarder kronor i december 1995.

TABELL 6 B ALLMÄN TILLÄGGSPENSION

BUDGETÅR	1996 UTFALL	1997 PROGNOS	1998 PROGNOS
<i>Utgifter</i>			
Ålderspension	82 950	86 035	89 103
Förtidspension	23 190	23 404	23 802
Efterlevandepension för vuxna ¹	11 101	11 426	11 745
Barnpension	623	631	650
Administration	722	755	793
Summa	118 586	122 252	126 093
<i>Inkomster</i>			
ATP-avgift ²	77 136	83 002	87 109
Allmän ålderspensionsavgift ³	7 761	8 245	8 602
Nettoavkastning ⁴	50 133	50 456	47 822
Summa	135 030	141 703	143 533
Under/överskott	16 444	19 451	17 440
AP-fonden i dec. ⁵	597 392	619 643	639 226

1. Änkepension, omställningspension och särskild efterlevandepension

2. Av inlutna ATP-avgifter förs 7 % till staten och 11 % placeras på konto hos Riksgäldskontoret. Återstoden, vilket redovisas i tabellen, förs till AP-fonden.

3. Avgiften infördes per den 1 januari 1995

4. Exkl. kursförändringar

5. Inkl. inträffade och prognostiserade kursförändringar. De senare kan snabbt ändras med annan kursutveckling.

Delpension

Delpensionen finansieras helt med inkomsterna från delpensionsavgiften och avkastningen från delpensionsfonden.

TABELL 6 C DELPENSION

BUDGETÅR	1996 UTFALL	1997 PROGNOS	1998 PROGNOS
<i>Utgifter</i>			
	1 710	1 096	599
<i>Inkomster</i>			
Avgifter	1 440	1 546	1 626
Avkastning från delpensionsfond	630	378	394
Summa	360	1 924	2 020
Under/överskott	360	828	1 421
Delpensionsfonden storlek vid kalenderårets utgång			
	5 321	6 148	7 569